

Львівський національний університет імені Івана Франка
Кафедра банківського і страхового бізнесу

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Історія та філософія грошей і банківництва
(назва навчальної дисципліни)

галузь знань 07 «Управління та адміністрування»

спеціальність 072 «Фінанси, банківська справа, страхування та
фондовий ринок»
(шифр і назва спеціальності)

освітня програма «Банківський бізнес і фінансові технології»

Факультет економічний

АНОТАЦІЯ

Предметом курсу «Історія та філософія грошей і банківництва» є історичний процес появи, розвитку і взаємодії грошей і банківництва на різних етапах еволюції суспільства. Методологічною основою цієї навчальної дисципліни є ретроспективні та сучасні теорії грошей та банківництва провідних шкіл та напрямків економічної науки.

Роль та значення даної дисципліни у підготовці фахівців з банківської справи полягає в тому, що, вона дає можливість дослідити і вивчити державність, економіку, внутрішню і зовнішню торгівлю певного періоду історії суспільства. Курс «Історія та філософія грошей і банківництва» тісно пов'язаний з іншими курсами, що вивчалися студентами, – вступом до економічної теорії, макроекономікою, історією України, історією фінансів, гроші та кредит, фінанси, філософія, історія економіки та економічних вчень.

Основна мета курсу – охарактеризувати виникнення та еволюцію грошей та банківництва як основних економічних категорій, а також їхнє місце у системі філософських понять та поглядів для студентів ОП «Банківський бізнес і фінансові технології».

Головними завданнями курсу є:

- з'ясувати історичні аспекти виділення понять «гроші» і «банківництво» у самостійні економічні категорії;
- охарактеризувати основні етапи становлення та розвитку грошового і банківського господарств в процесі еволюції економічних відносин;
- розібрати принципи функціонування стародавніх та середньовічних банків та вивчити їх вплив на сучасне банківництво;
- розкрити вплив традицій та юридичних норм іноземних держав на еволюцію грошей і банківської справи на українських землях;
- висвітлити місце українських грошової і банківської систем в контексті історичного поступу світової економіки.

СТРУКТУРА НАВЧАЛЬНОЇ ДИСЦИПЛІНИ

Назва змістових модулів і тем	Кількість годин												
	Денна форма						Заочна форма						
	Усьо- го	у тому числі					Усьо- го	у тому числі					
		л	п	лаб	інд	ср		л	п	лаб	інд	ср	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13	
Модуль 1													
Змістовий модуль 1. Гроші і банки в епоху Античності та Середньовіччя.													
Тема 1. Виникнення та суть грошей та банків	10	2	2	-	-	6	8,5	1	0,5	-	-	7	
Тема 2. Гроші та банківництво у Стародавніх Греції та Римі	8	1	1	-	-	6	8	0,5	0,5	-	-	7	
Тема 3. Грошово-банківське господарство в Північному Причорномор'ї	9	1	1	-	-	7	8	0,5	0,5	-	-	7	
Тема 4. Грошово-банківське господарство у Середньовічній Європі	8	1	1	-	-	6	9	0,5	0,5	-	-	8	
Тема 5. Формування грошово-банківської системи Київської Русі	9	1	1	-	-	7	9	0,5	0,5	-	-	8	
Тема 6. Особливості грошей і банківництва в період існування Польсько-Литовської держави	8	1	1	-	-	6	8,75	0,5	0,25	-	-	8	
Тема 7. Грошове господарство козацько-гетьманської доби	8	1	1	-	-	6	8,75	0,5	0,25	-	-	8	
Разом – зм. модуль 1	60	8	8	-	-	44	60	4	3	-	-	53	
Змістовий модуль 2. Грошово-банківська сфера в період економічного лібералізму та в сучасній економіці.													
Тема 8. Гроші та банківництво України у складі Російської імперії	8	1	1	-	-	6	8	0,5	0,5	-	-	7	
Тема 9. Грошово-банківське господарство Австрійської імперії та Австро-Угорської монархії	8	1	1	-	-	6	8	0,5	0,5	-	-	7	
Тема 10. Грошово-банківські системи країн Західної Європи в епоху промислової революції	9	1	1	-	-	7	8	0,5	0,5	-	-	7	
Тема 11. Гроші та банківництво УНР	8	1	1	-	-	6	9	0,5	0,5	-	-	8	
Тема 12. Гроші та банківництво України у складі СРСР	9	1	1	-	-	7	9	0,5	0,5	-	-	8	
Тема 13. Формування грошово-банківської системи України після 1991 року	8	1	1	-	-	6	8,75	0,5	0,25	-	-	8	
Тема 14. Україна в грошово-банківській системі Європи	10	2	2	-	-	6	9,25	1	0,25	-	-	8	
Разом – зм. модуль 2	60	8	8	-	-	44	60	4	3	-	-	53	
Усього годин	120	16	16	-	-	88	120	8	6	-	-	106	

ЗАВДАННЯ ДЛЯ САМОСТІЙНОЇ РОБОТИ

Змістовий модуль 1. Гроші і банки в епоху Античності.

Тема 1. Виникнення й суть грошей та банків (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Різні товари як гроші в різних народів у різний час.
2. Функції грошей.

Контрольні запитання:

1. Які товари виступали у ролі грошей?
2. Які функції виконують гроші?
3. У чому полягає функція грошей як засобу нагромадження?

Література:

1. Панчишин С. М. Макроекономіка. – К.: Либідь, 2001.
2. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
3. Фергюсон Н. Еволюція грошей. Фінансова історія світу. – Харків, 2018.

Тема 2. Гроші й банківництво у Стародавніх Греції та Римі (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Давньоримські монети в грошовому обігу на українських землях.

Контрольні запитання:

1. Монети яких давньоримських періодів найбільш популярні у знахідках на українських землях?
2. Яким чином античні монети попадали на українські землі?
3. Які причини надходження давньоримських монет на українські землі?

Література:

1. Брайчевський М. Ю. Нумізмати́ка в темах давньої історії східнослов'янських племен // Історичні джерела та їх використання. Вип. 1. – К., 1964.
2. Брайчевський М. Римська монета на Україні. – К., 1959.
3. Гроші України / Р. М. Шуст, А. Л. Крижанівський, О. П. Целуйко та ін. – Х. : Фоліо, 2011. – 503 с.
4. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.

Тема 3. Грошово-банківське господарство в Північному Причорномор'ї (7 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Монети Тири.
2. Банківництво в Ольвії.
3. “Елевтерія” на херсонеських монетах.

Контрольні запитання:

1. В часи правління яких володарів в Тирі карбувалися монети?
2. В який період історії Херсонесу монети містили напис “елевтерія”?
3. Які правила грошового обігу діяли в Ольвії?

Література:

1. Гроші України / Р. М. Шуст, А. Л. Крижанівський, О. П. Целуйко та ін. – Х. : Фоліо, 2011. – 503 с.
2. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
3. Скржинська М. Обмін валюти у давньогрецьких містах Північного Причорномор'я (на території України) // Українська нумізMATика і боністика. – 2000. – №1.
4. Шуст Р. М. НумізMATика: історія грошового обігу та монетної справи в Україні: [навч. посібник] / Р. М. Шуст. – К. : Знання, 2007. – 371 с.

Тема 4. Грошово-банківське господарство в Середньовічній Європі (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Варварські наслідування римських монет в Європі.
2. Вплив італійських банкірів на виникнення і становлення європейських банків.
3. Способи потрапляння європейських середньовічних монет на українські землі.

Література:

1. Брайчевський М. Римська монета на Україні. – К., 1959.
2. Лановик Б. та ін. Україна і світ: Історія господарства. – К., 1994.
3. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
4. Шуст Р. М. НумізMATика: історія грошового обігу та монетної справи в Україні: [навч. посібник] / Р. М. Шуст. – К. : Знання, 2007. – 371 с.

Контрольні запитання:

1. Яким чином середньовічні європейські монети попадали на українські землі?
2. Опишіть характерні риси варварського карбування.
3. Чому вважається, що сучасна банківська справа походить з Італії?

Тема 5. Формування грошово-банківської системи Київської Русі (7 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Поняття “гроші” в часи Київської Русі.
2. Відображення порядку надання кредитів у Руській Правді.

Контрольні запитання:

1. Якими словами позначалося поняття “гроші” в Київській Русі?
2. Які статті Руської Правди регулювали кредитні правовідносини?
3. Який максимальний процент за кредитом можна було стягувати згідно Руської Правди?

Література:

1. Гловінський Є. Гроші // Енциклопедія українознавства. Т.2. – Львів, 1993.
2. Лановик Б. та ін. Україна і світ: Історія господарства. – К., 1994.
3. Правда Руська // litopys.org.ua/oldukr2/oldukr51.htm
4. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
5. Ющенко В., Панченко В. Історія української гривні. – К., 1999.

Тема 6. Особливості грошей та банківництва в період існування Польсько-Литовської держави (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Монети Володимира Ольгердовича.

Контрольні запитання:

1. Наслідують яких монет були випуски Володимира Ольгердовича?
2. Опишіть технологію виготовлення монет Володимира Ольгердовича.

Література:

1. Гроші України / Р. М. Шуст, А. Л. Крижанівський, О. П. Целуйко та ін. – Х. : Фоліо, 2011. – 503 с.
2. Котляр М. Грошовий обіг на Україні в епоху феодалізму. – К., 1971.
3. Котляр М. Ф. Нариси історії обігу й лічби монет на Україні XIV – XVIII ст. – К., 1981.
4. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.

Тема 7. Грошове господарство козацько-гетьманської доби (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Карбування монет українськими гетьманами.

Контрольні запитання:

1. Чи карбував власні монети Б.Хмельницький?
2. Хто з українських гетьманів карбував монети в XVII ст.?

Література:

1. Гловінський Є. Гроші // Енциклопедія українознавства. Т.2. – Львів, 1993.
2. Крип'якевич І. Монети Б.Хмельницького і П.Дорошенка // Стара Україна. – 1924. – №7-8.
3. Петровський М. Чи існувала на Україні власна монета за часів Б. Хмельницького. – ЗіС ВУАН, Т. 21. – К., 1926.
4. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.

Змістовий модуль 2. Грошово-банківська сфера в період економічного лібералізму та в сучасній економіці.

Тема 8. Гроші і банківництво України у складі Російської імперії (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Константинівський рубль.
2. Становлення Державного банку Російської імперії.

Контрольні запитання:

1. Чому константинівський рубль є однією з найрідкісніших монет Російської імперії?
2. З яких банків еволюціонував Державний банк Російської імперії?

Література:

1. Букатий М. Константинівський рубль // Українська нумізматика та боністика. – 1999. – №3.

2. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
3. Стельмах В. С., Д'яконова І. І., Сало І. В., Сенищ П. М., Соколенко Т. І. Фінансово-кредитна система України-Росії (XVIII-XX ст.). – Суми, 2000.
4. Шуст Р. М. Нумізмати́ка: історія грошового обігу та монетної справи в Україні: [навч. посібник] / Р. М. Шуст. – К. : Знання, 2007. – 371 с.

Контроль опанування: усне опитування.

Тема 9. Грошово-банківське господарство Австрійської імперії та Австро-Угорської монархії (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Приватні гроші на західноукраїнських землях.
2. Рустикальний банк.
3. Побожні банки львівських вірменів.

Контрольні запитання:

1. Коли на західноукраїнських землях з'явилися перші приватні гроші?
2. Якими були причини появи приватних грошей?
3. Якою була спеціалізація Рустикального банку?
4. Опишіть умови отримання кредиту у вірменському побожному банку.

Література:

1. Банки Львова: минуле і сучасне. – Львів, 2002.
2. Гроші в Україні: факти і документи. – К., 1998.
3. Котлобулатова І. Львівські скарбниці. – Львів, 2002.
4. Рябченко П., Рябченко Г. 150 років грошових недержавних емісій на території України (1848-1998) // Українська нумізмати́ка і боністика. – 1999. – № 2.
5. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
6. Смірнов Ю. 300 років історії вірменського побожного банку “Mons pius” // Галицька брама. – 2001. – №4.

Тема 10. Грошово-банківські системи країн Західної Європи в епоху промислової революції (7 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Латинський та Скандинавський монетні союзи.

Контрольні запитання:

1. Як монетні союзи впливали на банківську справу?
2. Для яких цілей в Європі створювалися монетні союзи?

Література:

1. Голіцин Ю. Історія утворення Латинського монетного союзу // ufin.com.ua/analit_mat/drn/056.htm
2. Савчук С. С., Ставнічук А. П. Історичне становлення міжнародно-правових стандартів банківської діяльності // Юридичний науковий електронний журнал. 2023. № 7. С. 513-516.

3. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.

Тема 11. Гроші та банківництво УНР (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Український державний банк.

Література:

1. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я.Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
2. Гай-Нижник П. П. Український Державний банк: історія становлення (1917-1918 рр.). – К., 2007.
3. Гроші в Україні: факти і документи. – К., 1998.

Контрольні запитання:

1. Опишіть основні операції Українського державного банку.

Контроль опанування: усне опитування.

Тема 12. Гроші та банківництво України у складі СРСР (7 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Грошово-банківська система в Україні під час окупації Німеччиною.
2. Бофони бандерівців та мельниківців.
3. Використання карток споживача з купонами в Українській РСР.

Контрольні запитання:

1. Грошові знаки яких держав перебували в обігу на українських землях у в часи другої світової війни?
2. Чим відрізнялися між собою бофони, випущені бандерівцями та мельниківцями?
3. З якою метою в Українській РСР випускалися картки споживача?

Література:

1. Гайдай О., Хаварівський Б. Бофони. – Тернопіль, 1995.
2. Гроші в Україні: факти і документи. – К., 1998.
3. Клименко О. Грошові документи ОУН-УПА (бофони) 1939-1952 рр. – Тернопіль, 1999.
4. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.

Контроль опанування: усне опитування.

Тема 13. Формування грошово-банківської системи України після 1991 р. (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Пам'ятні та ювілейні монети України.
2. Зовнішнє оформлення та друкування гривні.

Контрольні запитання:

1. Опишіть місце України на світовому нумізматичному ринку.
2. Які відомі діячі зображені на українських гривневих купюрах?
3. Де виробляються українські монети та паперові грошові знаки?

Література:

1. Гроші в Україні: факти і документи. – К., 1998.
2. Лопата В. Надії та розчарування, або Метаморфози гривні. – К., 2000.
3. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
4. Ющенко В., Панченко В. Історія української гривні. – К., 1999.

Контроль опанування: усне опитування.

Тема 14. Україна в грошово-банківській системі Європи (6 год.)

Питання, які виносяться на самостійне опрацювання:

1. Порядок введення євро в готівковий обіг.
2. Місце України у валютній системі Європи.

Контрольні запитання:

1. В якому році єдина європейська валюта надійшла в готівковий обіг?
2. Які вимоги повинна виконати Україна, щоб стати повноправним членом Європейського валютного союзу?

Література:

1. Гроші в Україні: факти і документи. – К., 1998.
2. Скоморович І. Г., Реверчук С. К., Малик Я. Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К.: Атіка, 2004.
3. Шнирков О. І., Кузнецов О. В., Кульпінський С. В. Європейський валютний союз. – К., 2001.

Контроль опанування: усне опитування.

Перелік тем, запропонованих для індивідуального навчально-дослідного завдання (творчої роботи)

1. Гроші і наука
2. Гроші і здоров'я
3. Гроші і творчість (культура)
4. Гроші і влада
5. Гроші і релігія (духовність)
6. Гроші і сім'я
7. Гроші і свобода
8. Гроші і війна
9. Гроші і власність
10. Гроші: добро чи зло
11. Філософи про гроші
12. Багатство і бідність через призму грошового накопичення

РЕКОМЕНДОВАНА ЛІТЕРАТУРА

Базова

1. Гроші України / Р. М. Шуст, А. Л. Крижанівський, О. П. Целуйко та ін. – Х. : Фоліо, 2011. – 503 с.
2. Дорофєєва Н.В., Комаринська З.М. З історії грошей України. – Львів, 2000.
3. Скоморович І.Г., Реверчук С.К., Малик Я.Й. та ін. Історія грошей і банківництва: Підручник. – К., 2004.
4. Стельмах В.С., Д'яконова І.І., Сало І.В., Сенищ П.М., Соколенко Т.І. Фінансово-кредитна система України-Росії (XVIII-XX ст.). – Суми, 2000.
5. Тхоржевський Р.Й. Нариси історії грошей в Україні. – Тернопіль, 1999.
6. Шуст Р. М. Нумізмати́ка: історія грошового обігу та монетної справи в Україні: [навч. посібник] / Р. М. Шуст. – К. : Знання, 2007. – 371 с.

Допоміжна

7. Банки Львова: минуле і сучасне. – Львів, 2002.
8. Гайдай О., Хаварівський Б. Бофони. – Тернопіль, 1995.
9. Гловінський Є. Гроші // Енциклопедія українознавства. Т.2. – Львів, 1993.
10. Гнатишак М. Державні гроші України 1917 – 1920 рр. – Клівленд, 1974.
11. Гроші в Україні: факти і документи. – К., 1998.
12. Зварич В., Шуст Р. Нумізмати́ка: Довідник. – Тернопіль, 1998.
13. Клименко О. Грошові документи ОУН-УПА (бофони) 1939-1952 рр. – Тернопіль, 1999.
14. Котлобулатова І. Львівські скарбниці. – Львів, 2002.
15. Котляр М. Галицька Русь у II пол. XIV – першій чверті XVI ст. – К., 1968.
16. Котляр М. Грошовий обіг на Україні в епоху феодалізму. – К., 1971.
17. Котляр М.Ф. Нариси історії обігу й лічби монет на Україні XIV – XVIII ст. – К., 1981.
18. Краузе С.В. Монети та грошовий обіг Галичини. – Коломия, 2000.
19. Лановик Б. та ін. Україна і світ: Історія господарства. – К., 1994.
20. Малик Я., Вол Б., Чуприна В. Історія української державності. – Львів, 1995.
21. Мартос Б., Зозуля Я. Гроші Української держави. – Мюнхен, 1972.
22. Фергюсон Н. Еволюція грошей. Фінансова історія світу. – Харків, 2018.
23. Швець В. Каталог українських грошей від 1917. – Львів, 1997.
24. Ющенко В., Панченко В. Історія української гривні. – К., 1999.
25. Агєєв О. та ін. Філософія грошей в епоху фінансової цивілізації. – К., 2010.
26. Зимель Г. Філософія грошей. – Харків, 2019.
27. Ільїн В.В. Фінансова цивілізація. – К., 2007.
28. Стельмах В.С., Смовженко Т.С., Скрипник З.Е. Гроші — людина — соціум: параметри взаємин. – Львів, 2006.

Інформаційні ресурси

1. www.bank.gov.ua
2. www.rada.kiev.ua

Методичне забезпечення

1. Скоморович І. Г. Історія та філософія грошей і банківництва. Плани практичних занять для студентів-магістрів ОП “Банківський бізнес і фінансові технології”. – Львів, Львівський національний університет імені Івана Франка, 2024. – 12 с.
2. Скоморович І. Г. Історія грошей і банківництва: тести і вправи. – Львів : ЛНУ ім.І.Франка, 2005. – 60 с.